

MALÉ HRY O LÁSCE (TŘETÍ DÍL DRAMATIKY RUSKÉHO SYMBOLISMU)

KŠICOVÁ, D., KLEIN P. *Dramatika ruského symbolismu III*. Brno 2004

V roce 2004 vyšla další podrobná studie věnovaná ruskému symbolismu. Vědečtí pracovníci FF MU prof. PhDr. Danuše Kšicová, DrSc. z Ústavu slavistiky a Mgr. Pavel Klein, Ph. D. z Ústavu pro studium divadla a interaktivních médií ji věnovali dramatické tvorbě ruských symbolistů A. A. Bloka a V. Ja. Brjusova.

V úvodu studie prof. Danuše Kšicová uvádí, co je přivedlo k tomu, že se rozhodli do tohoto svazku Dramatiky ruského symbolismu zařadit tzv. malé hry o lásce Alexandra Bloka a dramatický text Valerie Brjusova.

V říjnu roku 2003 uvedlo Sdružení přátel Eliadovy knihovny Brjusovova *Tajemného hosta* a Blokova *Bufonádu* v autorčině překladu jako scénické čtení v Divadle Na zábradlí v režii Petra Štindla a Martiny Musilové. K uskutečnění záměru bylo třeba nově přeložit *Bufonádu* (v starších českých překladech se uvádí jako *Jarmareční bouda* nebo *Panoptikum*), která patří k přelomovým textům ruského symbolistního divadla. Tohoto nelehkého úkolu se s úspěchem ujala rusistka a překladatelka Danuše Kšicová. Spolu s Pavlem Kleinem v kapitole Cesta do hlubin duše předkládají čtenáři bohatý faktografický materiál, důkladně rozebírají vývoj symbolismu v ruské dramatice a divadle. Zdůrazňují zásluhy dnes světově proslulých režisérů K. S. Stanislavského a jeho žáka V. E. Mejercholda v dobové inscenační praxi.

V dramatice A. Bloka a V. Brjusova autoři nacházejí styčné body se životní realitou dnešní mladé generace. Podle nich je představují především: sen a realita, krásná žena a společnost, touha po lásce a cynismus moderního světa, člověk a jeho stín, který nemůže překročit. V těchto principech vidí zdroj inspirace pro současnou divadelní scénu.

Alexandr Blok vedle *Bufonády* (1906) napsal ještě texty: *Král na náměstí* (1906) a *Neznámá* (1906), které společně vytvářejí lyrickou trilogii a jsou vzájemně propojeny typem hlavního hrdiny. Každý z nich touží po nezištné a nekonečně krásné lásce, po vysněné ženě jako symbolu Věčného ženství.

V překladu Danuše Kšicové je ve svazku uvedena hra *Bufonáda* i její první textová varianta. Svým originálním názvem (*Balagančik*) odkazuje na tradice ruského jarmarečního divadla. Práci obohacují Blokovy verše, které jsou motivicky spřízněné s *Bufonádou* (1902–1909). Stejně tak i třetí část trilogie *Neznámá* vychází původně z veršů, které doplňují její tematiku.

Autorka uvádí a rozebírá i dramatickou poemu *Píseň osudu* (1908), jež má výrazný autobiografický podtext. Blok toto drama přepracoval v roce 1919. Danuše Kšicová zdůrazňuje to, že autor v ní předznamenává a anticipuje poetiku generace avantgardních umělců (např. G. Apollinaira).

Profesorka Danuše Kšicová upozorňuje na další Blokovy hry. Nejrozsáhlejším dramatem napsaným Alexandrem Blokem je *Růže a kříž* (1912). Autor vychází z dokonalé znalosti reálií a literatury francouzského středověku. Poslední hrou je dramatická freska *Ramzes*. Autorka uvádí ještě výsledky Blokovy překladatelské činnosti, např. *Mirákl o Theofilovi* a jiné. Jedná se především o překlady z francouzštiny.

Překladatelka se věnovala také veršům z let 1902 – 1909, které bezprostředně motivicky souvisejí s výše uvedenými hrami. Vedle překladů dramatických textů můžeme v souboru nalézt i Blokovy básně, jejichž vznik je inspirován principy symbolistního divadla (např. *Komediantská*). Verše jsou naplněny dramatickým napětím, od něhož byl jen malý krůček k tomu, aby básník obrátil pozornost k dramatu.

Z her Valerije Brjusova překladatelka uvedla symbolistní hru *Tajemný host* (psychodrama o jednom dějství). Byla dokončena autorem ve dnech 6. - 7. září 1910 na statku Bělkino. Autoři charakterizují principy a stylizaci hry těmito slovy: *Psychologicky laděné symbolistní monodrama v jednom dějství Tajemný host líčí magické setkání mladé dívky Julie s němým Příchozím – jejich prvotní strach, sblížení i tragický rozchod – odehrávající se na pozadí jediné společně prožité noci. Zároveň jde však také o trojí setkání dívky s budoucí podobou zralosti a jejího zvědomění, odvozené z psychicko-dramaticky podmíněných reakcí na zvolenou situaci, v níž se zrcadlí odkaz Sigmunda Freuda. Drama tvoří fiktivní dialog mezi dívkou a jejím vlastním já, personifikovaným do osoby něměho Příchozího, jehož prostřednictvím Brjusov metaforicky zobrazuje jednotlivá stádia Julii-na dozrávání v ženu. Pohled muže, uzavřeného v ženském světě “ticha”, se zde prolíná s čistě ženským viděním skutečnosti, popsané “slovy” muže. Vzájemnost těchto limitovaných světů, představená jako analogie mezi neukončeností vývoje dítěte a nedokonalostí dospělého se tak stává základním konfliktem hry.* (s. 213) Velmi podrobně zdůrazňuje hlavní symboly a významové principy, na jejichž základě funguje tématický rámec hry: lesní pustina, bouře, dveře, déšť, zrození a objasňuje jejich význam.

Ve třetím díle *Dramatiky ruského symbolismu* je uveden vedle originálu her, básní i český překlad. Dále zde nalezneme poznámky a komentáře k jednotlivým dramatickým textům, bibliografii týkající se daného tématu a obrazovou přílohu (nedopatřením je uvedena v popise pod fotografií budovy Těniševovy školy, že se nacházela v Moskvě, přestože je na reprodukci uveden Sankt-Peterburg – str. 243)

Jako předchozí dva díly i tento třetí znamená velký přínos v české percepci ruského divadelního symbolismu. Je třeba ocenit práci obou autorů a jejich úsilí přiblížit případnému zájemci dobové smýšlení a tvorbu uměleckého období. Závěrem bychom rádi zdůraznili, že autorka důkladně a do všech podrobností podala přehled tvorby obou básníků a dramatiků. Kniha předkládá čtenáři ucelený obraz doby a jedné velmi významné literární epochy.

Jakub Kostelník

MANIFESTY RUSKÉHO SYMBOLISMU POTŘETÍ

KORYČÁNKOVÁ, Simona, KLEIN, Pavel. *Manifesty ruského symbolismu. Svazek III. Divadlo*. Brno 2004.

Na rozdíl od předchozích dvou svazků *Manifestů ruského symbolismu*, věnovaných symbolistní poezii a estetice, je třetí svazek tentokrát vyplněn texty dramatiků, respektive dramatických básníků a literátů, a sice progresivních osobností typu Valerije Brjusova, Alexandra Bloka, Fjodora Sologubova, Vjačeslava Ivanova, Zinaidy Gippiusové, Andreje Bělyjho či Georgije Čulkova. Ti se ve svých příspěvcích k postavení divadla jako integrální součásti společenské a samozřejmě také kulturní sféry vyjadřují především formou odmítnutí dobové konvence realistického a naturalistického divadla a hledání postulatů divadla symbolistního. Právě z jejich řad posléze vycházejí některé dramatické texty a v některých případech také scénické experimenty. Ostatně otázka scénické realizace dramatu, nalézání rozdílu mezi literaturou, tedy dramatickým a divadelním dílem, dále otázky postavení dramatického básníka a režiséra a jejich funkce, jsou pro toto období klíčová. Svě představy o nové koncepci divadla pak proklamují autoři ve zmíněných manifestech, jejichž závěry se posléze významně podepsaly na celoevropském divadelnictví.